

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ЯК ПРІОРИТЕТНА ПРОБЛЕМА СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

Інформаційна безпека посідає одне ключових місць у системі забезпечення життєво важливих інтересів усіх без винятку країн. Це в першу чергу обумовлено нагальною потребою створення розвиненого інформаційного середовища суспільства. Але саме через інформаційне середовище найчастіше здійснюються загрози національній безпеці в різних сферах діяльності особистості, суспільства й держави. У сучасних умовах виникла потреба в переосмисленні та уточненні проблеми інформатизації України крізь призму її інформаційної безпеки з урахуванням сучасних інформаційних впливів.

Детермінуючий характер інформаційного впливу на особистість, суспільство і державу полягає в трьох основних формах. По-перше, за допомогою вироблення суспільного ідеалу, національної ідеології, абстрактних уявлень про атрибути належного в різних сферах суспільного життя. По-друге, через формування світоглядних уявлень про предмети і відносини, які можуть оцінюватися крізь призму добра і зла, істини й хибності, краси і неподобства, припустимого і забороненого, справедливого й несправедливого і т.д. По-третє, соціальні цінності входять у психологічну структуру особистості як особистісні цінності – одне з джерел мотивації її поведінки.

Зазначені аспекти інформаційного впливу на потреби особистості, суспільства і держави полягають в усвідомленні інформаційного змісту того, що необхідно для підтримання їх життєдіяльності й активності. Інформація вносить необхідну ясність у мотиви поведінки, породжені потребами неусвідомлених потягів. І в цій якості інформаційна сфера діяльності є наскрізь суперечливою. З одного боку, вона, впливаючи на інтереси, цінності, потреби як «цемент» скріплює суспільство в одне ціле, дозволяє об'єднати людей, примножує їх здібності та можливості. Будучи системотворчим чинником життя суспільства, інформація активно впливає на стан політики, економіки, оборони, технічного прогресу, науки і культури, обслуговує інтереси особистості, суспільства і держави, стверджує життєві підвалини, сприяє стабільності суспільного і державного ладу, досягненню суспільної злагоди, зміцнення демократії, особистої безпеки, законності і правопорядку.

Водночас інформація, здійснюючи регулюючий вплив на поведінку людей через формування світоглядних установок, може спотворювати дійсні цілі, інтереси й потреби. У цьому випадку вона здійснює негативний вплив на рішення, що приймаються, може містити у собі величезний потенціал руйнування, представляти у своєму змісті приховані і явні загрози існуванню соціальних систем: особистості, суспільству й державі.

Залежно від конкретних умов і цілей суб'єктів інформаційної діяльності, інтересів і завдань, свідомо чи несвідомо інформаційний вплив може бути деструктивним, шкідливим, негативно впливати на особистість і суспільство, на національні інтереси та національну безпеку. З'являється можливість маніпулювати людьми.

Небезпека деструктивного, руйнівного інформаційного впливу на людину і суспільство існувала завжди. В принципі, можна стверджувати, що проблема

забезпечення інформаційної безпеки життєдіяльності людини і суспільства є вічною, а не проблемою лише сучасного інформаційно-технічного світу. У сучасному світі під впливом технічного прогресу проблема забезпечення інформаційної безпеки загострилася і дійсно набула характеру важливого, глобального завдання. Інформаційних небезпек і загроз стало набагато більше, наслідки інформаційних впливів стали малопередбачуваними. Усунути інформаційні небезпеки, створити умови, при яких функціонування і розвиток суспільства проходило б у відсутності інформаційних загроз, неможливо. Це ідеальний стан соціальної системи, до якої як до недосяжної мети люди прагнули завжди і скрізь. Повна інформаційна безпека існує лише як ідеал, мета прагнень.

Внутрішні й зовнішні інформаційні впливи завжди створюють різні ступені загроз безпечному існуванню особистості, суспільству і державі.

Інформаційна безпека має безпосередній вихід на стан захищеності національних інтересів в інформаційній сфері, доповнюється вказівкою на здатність особистості, суспільства і держави запобігати шкоді життєво важливим інформаційним інтересам, активно протистояти реальним інформаційним загрозам, проводити активну політику забезпечення своїх інтересів.

У сучасному світі, повному протиріч, конфліктів, обтяженому безліччю глобальних проблем, насиченому зброєю, розділеному військовими інтересами і блоками, з реальністю інформаційних загроз та інформаційної війни всередині країни і між державами не уникнути. І особистість, і суспільство, і держава постійно знаходяться в стані інформаційної небезпеки. Їм постійно загрожують у будь-якій формі заподіяти фізичної, моральної або матеріальної шкоди їх інтересам.

Умови, за яких виникають інформаційні загрози, чітко не визначені; причини, що породжують їх, численні. Частина з них знаходиться у сфері морально-правової й соціально-політичної свідомості, яка виражається категорією «справедливість». Зміст справедливості виражає вимогу відповідності між реальною значущістю різних індивідів, соціальних груп та їх соціальним становищем, між їх правами і обов'язками, між діянням і відплатою, працею й винагородою, злочином і покаранням тощо. Невідповідність у цих співвідношеннях оцінюється свідомістю як несправедливість. А це і є інформаційна загроза соціальній стабільності. Люди не хочуть миритися з несправедливістю, яка порушує їхні природні права. Виникає конфлікт інтересів. Одні хочуть відновити справедливість, а інші виступають проти цього, прагнуть зберегти існуючий стан. Практично усі великі імперії, включаючи й СРСР, своїм падінням зобов'язані цій обставині. Тому, найважливішою умовою інформаційної безпеки є такий суспільний і державний лад, який базується на принципах соціальної справедливості.

А це означає, що інформаційні загрози кореняться в соціальних умовах життя суспільства. Сказане повною мірою відноситься і до того суспільства, до якого ми прагнемо – до громадянського суспільства.

Сучасне суспільство породжує суперечливі цілі та інтереси, які нерідко призводять до зіткнень і конфліктів, появи різних інформаційних стратегій і тактик їх вирішення. Невміння, нездатність або небажання вирішувати назрілі проблеми негативно впливає на безпеку і є згубним для суспільства. Втім, сам розвиток громадянського суспільства на постіндустріальному, інформаційному етапі створює передумови для подолання відчужених відносин, відчуження праці. Особливо наочно це виявляється у розширенні інформаційної сфери життя суспільства,

розвиток і впровадження інформаційних технологій, наукомістких виробництв, в яких праця набуде загального, а не відчуженого характеру.

Постійне джерело інформаційних загроз корениться і в неврегульованих міжнародних відносинах, міжнародній конкуренції і зіткненні національних інтересів, у войовничості націй, відмінності життєво важливих цілей і інтересів держав. У XXI ст. перебудувати міждержавні відносини не вдалося. Локальні війни, міжнародний терор, сепаратистські рухи починалися і супроводжуються інформаційними війнами. В підривну інформаційну діяльність проти інших держав сьогодні включено безліч спецслужб, які володіють величезними матеріальними і людськими ресурсами. А це означає, що інформаційна безпека є об'єктом не тільки внутрішньої, але й міжнародної політики. Це боротьба за культуру і взаємну повагу прав і обов'язків у міжнародних відносинах.

В інформаційній сфері сучасного суспільства розгорнута цілеспрямована й широкомасштабна ворожа діяльність, спрямована на досягнення інформаційної переваги військової стратегії держави (групи держав) шляхом впливу на інформацію і інформаційні системи вірогідного або актуального супротивника при одночасному захисті власної інформації і своїх інформаційних систем. Інформаційна війна, будучи обов'язковою інформаційною компонентою кожної звичайної війни, в інформаційному суспільстві набула обрисів окремих, специфічних воєн. Вона має на меті завоювання економічного простору, встановлення конкурентоспроможних моделей бізнесу, підпорядкування країн своєму впливу. В інформаційній війні здійснюється втручання в електронні потоки і електронні системи управління. Ведеться розвідувальна війна з максимальним використанням найсучасніших оперативно-організаційних і науково-технічних засобів. Проводиться «кібервійна», не припиняється інформаційно-психологічна війна як метод впливу на сприйняття мотивів реалізації прийнятих рішень.

Політична мета будь-якої інформаційної війни – інформаційна залежність формування і розвитку як людських, так і технічних процесів. Ареною «бойових» дій в інформаційних війнах є індивідуальна й суспільна свідомість.

Таким чином, у сучасних умовах проблема інформаційної безпеки особистості, держави і суспільства принципово актуалізується і потребує, насамперед, комплексного філософського осмислення.